

LEPO ZNAMENJE V KARLOVCU

Lokacija znamenja je gotovo že stara. Vsaka soseska, v mestu Loki pa predmestje, je imela svoje znamenje. Včasih je bil to samo križ. V Kapucinskem predmestju je bilo staro znamenje pod kapucinsko cerkvijo. Podrli so ga med obema vojnama, ko so širili cesto in naredili nove stopnice do cerkve. Na Laboharjevi hiši v Kapucinskem predmestju je bilo privatno znamenje, niša z Marijino omarico. Gotovo je bilo včasih še več znamenj, pomembnih za sosesko in zasebnih.

Na Trati, Grajski poti, je stara lokacija znamenja križ pred Kržajušem. Hiši so rekli celo Križajuše, mogoče od križa. Križ je bil včasih tudi med Brojanom in Lajnarjem.

Na Studencu ne vemo več za staro lokacijo, je pa Lepo znamenje prav na meji med predmestjema, zato je lahko bilo skupno. Pri hišah ob križih in znamenjih se je reklo pri Znamčkarju. Tudi sosednja hiša za Lepim znamenjem, je nekoč imela takšno ime. Naprej po ulici je bil še križ blizu Groharjeve hiše, kjer se je tudi reklo pri Znamčkarju. Tam blizu je bil prehod v Zgornji Karlovec in na Trato.

Lepo znamenje stoji na meji obeh predmestij, obeh sosesk. Tu je bilo nekakšno središče soseske. Poleg znamenja je bil vodnjak in je še danes štirna, kamor so hodili po vodo in so ženske malo poklepetale. Zvečer so se zbrali fantje. Mimo znamenja je vodila pot v mesto in na Lontrg. Tu je bila postaja pri Materi božji na Križevem potu iz cerkve sv. Jakoba na poti na Hribec. Okrog brvi so še danes znamenja, na karlovški (studenški) in puštalski strani. Ta nas z motiviko uvajajo v Kristusovo trpljenje, ki smo ga posebno v postu Ločani radi podoživljali v cerkvi na Hribcu. Pot je včasih vodila mimo znamenja in čez brv v Puštal. Most pri

Lepo znamenje v Karlovcu (Foto: Habjan)

Mlekarni je bil poznejši. Tudi most pod Sulčkom, ki je vodil čez današnji Pepectov jež in prišel na puštalsko stran pri Nacetu, ni bil tako stalen kot prav visoka Hudičeva brv. S te pa so prav z znamenji pregnali vraga, ki se je kazal na obeh straneh, kjer so sedaj kapelice. Ko pa ta še ni hotel odnehati in se je kazal sredi brvi, so Karlovčani in Puštalci postavili tja sv. Janeza. Ta je potem vraga za stalno pregnal z brvice pod Šturmovo skalo.

Kolikor vemo nazaj, je bilo prvotno znamenje leseno. Kot majhna lesena kapelica je vrisano še v starih katastrskih mapah leta 1825. Stari loški zgodovinar, karlovški rojak, ki je bil doma pri Mahloncu, Kopališka 13, gospod župnik Franc Pokorn je zapisal, da je bila prvotno podoba kar na zidu.

Leta 1817 je Staro Loko zadel silen požar. Zgorelo je prek 44 hiš in farna cerkev. Da ni bilo še hujše, so v zahvalo zgradili leta 1824 zaobljubno – votivno – kapelico na trgu pod cerkvijo. Posvetili so jo Materi božji. Kapelico so pozneje še večkrat obnovili in dopolnili, vendar je bila že v osnovi Karlovčanom tako všeč, da so si želeli podobno. Leta 1826 so zgradili to Lepo znamenje. Letnica je vklesana na kapitel levega stebra. Znamenje je nekoliko manjše in skromnejše kot starološko, ki ima še zvonik. V Karlovcu za večje znamenje tudi ni bilo prostora. Ime Lepo znamenje pove, da so ga hoteli imeti in obdržati lepega in so ga zato soseskarji dobro in vzorno vzdrževali v vseh časih.

Iz časa okrog 1826 so Marijina slika in posamezni deli oltarčka. Marijina slika je naslikana po predlogi znanega nemškega slikarja iz 16. stoletja, Luke Cranacha. Njegova slika je služila za predlogo Brezjanske Marije. Trikotne dele relikviarija in Praškega Jezuščka so gotovo izdelale loške nune, ki so se ukvarjale z izdelavo voščenih Jezuščkov, po vzorcu božjega otroka iz Karmelitske cerkve v Pragi, zato Praški Jezušček. Prav star primerek, ki so ga izdelale še klarise, si lahko ogledamo v nunski cerkvi v Loki. Lepo znamenje so hoteli imeti vedno lepo. Svetnike na oltarju so do danes delno že zamenjali. V drugi polovici prejšnjega stoletja je oltarček prenavljal Štefan Šubic. Njegov je še levi svetnik, drugi kipi pa so še poznejši. Poslikava v notranjščini je še stara, iz časa nastanka kapelice. Levo nad oknom je prizor Oznanjenja, desno je Poklon treh kraljev. Iz prve polovice prejšnjega

stoletja je antependij pod oltarjem. Prikaže Kristusa v grobu, oziroma na veliki četrtek, ko premišljuje svoje trpljenje. Freske na zunanjščini je naslikal Janez Gosar po sredi druge polovice prejšnjega stoletja. Gosar iz Dupelj je bil takrat zelo znan podobar in freskant. Poznamo ga v Loki iz kapucinske cerkve. Slikal je znamenja okrog Loke ter cerkve in znamenja v Selški dolini. Najbolj nam je znan po sv. Krištofu v Crngrobu. Proti karlovški strani je zunaj naslikal sv. Florijana in del Karlovca okrog znamenja. Na pročelju je naslikano Marijino kronanje. Ta freska je bila že enkrat močno preslikana. Na studensko stran je freskant naslikal pogled na Karlovec čez most iz Puštala. Zavetnik freske je v tem primeru sv. Miklavž, priprošnjik med drugim tudi proti veliki vodi. Na oboku pod lopo je Gosarjeva freska Marijinega vnebovzeta s simboli iz litanij v kotih oboka.

Prav je, da so Lepo znamenje spet olepšali in se pri tem stari videz ni zavrgel. V letu 1992 so obnovili fasado in streho. Pri tem delu so sodelovali domači karlovški mojstri. Oltar in kipe je prenovil mojster Ivan Knific. V letu 1993 je restavrator Romeo Gojo utrdil in konserviral freske.

K Materi božji v Lepem znamenju se zatekajo Karlovčani. Posebno je ta Marija znana kot priprošnjica za srečno smrt. Kadar nekdo težko in dolgo umira, prinese svečo k tej Mariji tudi iz drugih delov Loke. Na Veliki šmaren zvečer so ob znamenju pete litanije.

France Štukl